

Allvarliga översvämningar under monsunperioderna i Pakistan har under senare tid ökat. Under sommaren 2010 lades 20 % av Pakistans yta under vatten, vilket resulterade i en humanitär katastrof och stort ekonomiskt bortfall. 2011 drabbades Pakistan återigen av omfattande översvämningar, i södra delarna av landet.

Denna rapport analyserar hur översvämningarna har påverkat Pakistans interna stabilitet och säkerhetsläge, men också vad det skulle betyda på sikt om liknande extrema väderhändelser blev återkommande i Pakistan. Konsekvenser för migration, etniska spänningar, väpnade konflikter, inrikespolitik, och för statens ekonomi, militära förmåga och sammanhållning analyseras, men också faktorer som motverkar en desintegrering av den pakistanska staten.

Pakistans stabilitet

– har översvämningsskatastrofer säkerhetspolitiska konsekvenser?

Samuel Bergenwall, Louise Simonsson

Samuel Bergenwall, Louise Simonsson

Pakistans stabilitet

– har översvämningskatastrofer säkerhetspolitiska konsekvenser?

Titel	Pakistans stabilitet - har översvämningskatastrofer säkerhetspolitiska konsekvenser?
Title	The stability of Pakistan – security political consequences of flood catastrophes
Rapportnr/Report no	FOI-R--3460--SE
Månad/Month	Augusti/August
Utgivningsår/Year	2012
Antal sidor/Pages	39 p
ISSN	1650-1942
Projektnr/Project no	A18004
Godkänd av/Approved by	Maria Lignell Jakobsson
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys / Department of Defence Analysis

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.
All form av kopiering, översättning eller bearbetning utan medgivande är förbjuden.

This work is protected under the Act on Copyright in Literary and Artistic Works (SFS 1960:729).
Any form of reproduction, translation or modification without permission is prohibited.

Foto: Akhtar Soomro/SCANPIX

Sammanfattning

Under 2010 och 2011 drabbades Pakistan av två allvarliga översvämningskatastrofer. Översvämningarna 2010 lade 20 % av landets yta under vatten och ledde till en allvarlig humanitär katastrof och stort ekonomiskt bortfall. Klimatforskare menar att översvämningarnas ökade frekvens och intensitet i Pakistan kan bero på klimatförändringar. Förändringsscenarier indikerar att Pakistan kan drabbas av fler allvarliga översvämningskatastrofer kommande år.

Syftet med denna studie är främst att analysera hur översvämningarna 2010 och 2011 påverkat Pakistans stabilitet och bedöma vilka implikationer återkommande naturkatastrofer kan ha i Pakistan, ett land som redan står inför stora ekonomiska, sociala och politiska utmaningar, likväl som omfattade säkerhetsrelaterade problem.

Översvämningarna har för det första indirekt bidragit till att det politiska och etniska våldet i Karachi, Pakistans största stad, ökat kraftigt. För det andra har de medverkat till att en ny USA-kritisk politisk rörelse plötsligt ökat i popularitet och mycket väl kan komma att förändra det politiska landskapet i landet. För det tredje, och av stor betydelse för landets stabilitet, har översvämningarna resulterat i att den ekonomiska tillväxten försvagats. Om översvämningar av 2010 års nivåer blir återkommande fenomen kommer det slå mycket hårt mot Pakistans ekonomi. Statens förmåga att erbjuda säkerhet, hälsovård, utbildning samt löner och förmåner för militären kommer då försvagas, medan de allokerade resurserna för att slå ner uppror i Baluchistan och i de pashtunska områdena sannolikt kommer minska.

Den mörka bilden av Pakistan som en stat vid kollapsens rand behöver dock kompletteras och delvis justeras. Medan den pakistanska staten är svag så är samhället starkt och har förmågan att snabbt återhämta sig vid exempelvis naturkatastrofer. Militären, landets starkaste institution, är hängiven den pakistanska nationalismen och landets territoriella enhet. Pakistan står inför stora ekonomiska bekymmer och finansiella utmaningar, men har en relativt sett stabil ekonomisk bas och en historia av jämförelsevis god ekonomisk tillväxt. Vidare gör Pakistans demografiska, politiska, ekonomiska och militära strukturer det svårt för etniska separatiströrelser att nå framgång. Om Pakistan skulle stå vid kollapsens brant finns det dessutom gemensamma intressen och starka incitament

för USA och Pakistans grannländer att agera så att landet inte faller samman och Pakistan blir en *failed state*.

Årligen återupprepade översvämningskatastrofer till följd av klimatförändringar kan på längre sikt försvaga det etniskt heterogena Pakistan och tillsammans med andra faktorer frambringe en process som resulterar i statens disintegrering. På kort sikt kommer emellertid sannolikt inte översvämnningar att resultera i Pakistans sammanbrott. På kort och medellång sikt är andra faktorer, som t.ex. krigen i Afghanistan och pakistanska "Pashtunistan", mer betydelsefulla faktorer för stabiliteten i landet.

Nyckelord: *Pakistan, översvämnningar, talibaner, Baluchistan, politiskt våld, terrorism, korruption, Imran Khan, klimatförändringar, global uppvärmning*

Summary

In 2010 and 2011 Pakistan was hit by two devastating flood catastrophes. During the monsoon season of 2010, the floods affected one-fifth of the country, resulting in a major humanitarian and economic crisis. Increased intensity and frequency of the floods during the monsoon seasons could, climate researchers argue, be the consequence of climate change. Scenarios of climate change indicate that Pakistan will continue to face flood catastrophes in the coming years.

This paper analyses how the floods of 2010 and 2011 have affected the stability of Pakistan, and determines what implications recurrent catastrophes may have on a country that already faces serious security threats as well as major economic, social and political challenges.

The recent catastrophes have indirectly contributed to increased levels of political and ethnic violence in Karachi, the largest city of Pakistan; the emergence of a new popularly supported and US-critical political movement, PTI, which may change the political landscape in Pakistan; and above all, the floods have caused a slowdown of the economy. If floods of the scale of those in 2010 become recurrent a phenomena it will hurt the Pakistani economy badly. The capacity of the state to provide security, health, education as well as salaries and benefits for the military will decline, while the state's ability to combat rebellions in Baluchistan and the Pashtun areas will decrease.

The bleak picture of Pakistan as a state on the brink of collapse needs to be complemented by another more positive portrayal. While the state is weak, the society of Pakistan is strong and resilient to catastrophes. The military, by far the strongest institution in the country, is dedicated to the ideology of nationalism and the territorial unity of the country. Although Pakistan faces serious economic difficulties and a looming financial crisis, it nevertheless has a comparably stable economic base and a history of comparatively decent economic growth. Moreover, Pakistan's demographic, political, economic and military structures make it difficult for ethnic separatist movements to achieve successes. Lastly, if Pakistan were on the brink of collapse, the United States and neighboring states would have common interests and strong incentives to act in order to avoid that Pakistan deteriorates into a *de facto* failed state.

Annual flood catastrophes caused by climate change could in the long run bring the ethnically heterogeneous Pakistan on its knees and, together with other factors, catalyze a process resulting in the disintegration of the state. In the short term, however, floods alone will not likely cause the breakup of Pakistan. Other factors, such as the wars in Afghanistan and Pakistan's "Pashtunistan" are more important factors for the stability in the near future.

Keywords: *Pakistan, floods, Taliban, Baluchistan, political violence, terrorism, corruption, Imran Khan, climate change, global warming.*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	9
	Avgränsning och disposition	10
2.	Ett land i kris: sociala, politiska, ekonomiska och säkerhetsrelaterade utmaningar	11
	Bekymmersamt säkerhetsläge	11
	Ekonomiska, sociala och politiska utmaningar	12
	Ansträngda bilaterala relationer	14
	Sammanfattning	15
3.	Översvämningar i Pakistan	16
	Humanitära konsekvenser av översvämningarna 2010	16
	Orsaker till översvämningarna	17
	Klimatförändringars betydelse	18
	Sammanfattning	19
4.	Konsekvenser av översvämningar för Pakistans stabilitet	20
	Försvagad tillväxt och minskad statlig förmåga	20
	Ökat etniskt och politiskt våld i Karachi	22
	Imran Khan och Rörelsen för Rättvisa	24
	Sammanfattning	28
5.	Faktorer som motverkar en kollaps	29
	Ett starkt samhälle	29
	En stark militärmakt	30
	Politiska, ekonomiska och militära strukturer	31
	En någorlunda stabil ekonomisk bas	31
	Grannländer och stormakters intressen av stabilitet	32
	Sammanfattning	33
6.	Slutsatser: en stat på väg mot kollaps?	34

1. Inledning

Efter ovanligt intensiva monsunregn under sommaren 2010 svämmade Indus flodbäddar över och resulterade i en av de värsta naturkatastroferna i Pakistans historia. Omkring 20 % av landet lades under vatten och miljontals människor tvingades på flykt från sina hem. Året därpå drabbades Pakistan återigen av förödande översvämningar under monsunperioden, med stor förödelse och ekonomiskt bortfall som följd.

Frekvensen och intensiteten av översvämningar i Pakistan verkar ha ökat. Fler allvarliga naturkatastrofer i Pakistan är sannolikt att vänta. Frågan är hur detta skulle påverka landets stabilitet.

Det finns historiska skäl till oro. Den s.k. Harappa-kulturen kring floden Indus, en av mänsklighetens första civilisationer, gick förmodligen under till följd av klimatförändringar och/eller översvämningar.¹ Även under Pakistans moderna historia har naturkatastrofer bidragit till instabilitet. Cyklonen Bhola som drog in över Östpakistan 1970 var en bidragande orsak till att Pakistan året därpå delades och Bangladesh bildades.²

Bilden av Pakistan har under senare år blivit allt mörkare. Förutom översvämningar och andra allvarliga naturkatastrofer – en jordbävning i pakistanska Kashmir 2005 krävde ca 70,000 dödsoffer³ – står Pakistan inför en lång rad utmaningar av ekonomisk, politisk och social karaktär. Vidare är säkerhetsläget i landet bekymmersamt, bland annat på grund av två interna väpnade konflikter, utbrett etniskt och politiskt våld och hög frekvens av terroristdåd. Pakistans bilaterala relationer till statens historiska allianspartner USA, såväl som till grannländerna Indien och Afghanistan, är minst sagt ansträngda. Återkommande allvarliga översvämningar kan tillsammans med ovan nämnda faktorer leda till betydande negativa implikationer i Pakistan, men också långt utanför landets gränser.

Det finns därför goda skäl att titta närmare på naturkatastrofers konsekvenser för Pakistans stabilitet. Rapporten söker svara på följande frågeställningar:

- Vilka konsekvenser har översvämningarna 2010 och 2011 haft för Pakistans stabilitet?
- Vilka är orsakerna till och riskerna för fortsatta svåra översvämningar i Pakistan?

¹ McKay et al, *A History of World Societies*, 2009, s. 56-59.

² Guha, *India After Gandhi*, 2009.

³ The Economist. "Always with us: Natural catastrophes have shown up the depth of poverty in Pakistan," 11 februari 2012.

- Hur skulle den pakistanska staten påverkas på sikt om allvarliga översvämningar fortsatte vara regelbundet förekommande fenomen?
- Vilka faktorer verkar mot ett sammanbrott av den pakistanska staten?
- Finns risken att den nuvarande pakistanska staten kollapsar till följd av översvänningskatastrofer?

AVGRÄNSNING OCH DISPOSITION

Fokus för denna studie är på den interna stabiliteten i Pakistan, inte på landets säkerhetspolitiska betydelse i regionen. Olika aspekter av Pakistans regionala roll har redan belysts i ett antal FOI-rapporter, t.ex. i *Talibanrörelsens uppkomst och drivkrafter* (2011), *Insurgency in Balochistan* (2011), *Pakistan – Consequences of Deteriorating Security in Afghanistan* (2009) och *Militancy in the Pakistani Federally Administered Tribal Areas and Afghanistan* (2009).

FOI-rapporten *Suicide Bombers and Society* (2011) fokuserade på en begränsad del av det pakistanska samhället som samtidigt har vidare säkerhetspolitiska implikationer. På liknande sätt är detta en djupstudie, om översvämningar och Pakistans interna stabilitet, som också ger förståelse för faktorer som påverkar det större säkerhetspolitiska skeendet i regionen.

Forskningsfrågorna ovan belyses genom följande disposition: I kapitel 2 ges en sammanfattande bakgrundsbeskrivning i punktform av den politiska, sociala och ekonomiska situationen, säkerhetsläget, samt av statens ansträngda bilaterala relationer. Därefter (i kapitel 3) diskuteras de humanitära konsekvenserna av översvämningarna samt faktorer bakom och risker för fortsatta svåra naturkatastrofer i Pakistan. I kapitel 4 analyseras säkerhetsrelaterade implikationer av översvämningarna. Frågan om långsiktiga säkerhetspolitiska konsekvenser av återkommande översvämningar tas också upp. I kapitel 5 diskuteras variabler som kan förhindra ökad instabilitet och motverka Pakistans sammanbrott. Därefter (i kapitel 6) dras trådarna samman, frågan om Pakistans sammanbrott som ett resultat av översvämningar bedöms och forskningsresultaten summeras.

2. Ett land i kris: sociala, politiska, ekonomiska och säkerhetsrelaterade utmaningar

På senare år har Pakistan beskrivits i allt mer pessimistiska ordalag – som en ”*failed state*” eller som en stat på randen till sammanbrott.⁴ Vid sidan av allvarliga repetitiva naturkatastrofer står Pakistan inför ett svårt internt säkerhetsläge, en lång rad till synes övermäktiga politiska, sociala och ekonomiska problem, samt ansträngda bilaterala relationer. Nedan sammanfattas de största utmaningarna vid sidan av naturkatastrofer.

BEKYMMESSAMT SÄKERHETSLÄGE

- *Väpnad konflikt i provinsen Baluchistan*: sedan 2005 har Baluchistans befrielsearmé (BLA) och andra militanta baluchiska grupper fört en militär kamp mot den pakistanska staten. Pakistans armé, underrättelsetjänst och paramilitära säkerhetsstyrkor har svarat med hårdhänt repression. Det finns inga tecken på att det lågintensiva kriget är på väg att mattas av.⁵
- *Inbördeskrig mellan armén och de pakistanska talibanerna i pashtunska områden i norr*: år 2007 bildades TTP (Tehreek-e-Taliban Pakistan, den pakistanska talibanrörelsen) som en paraplyorganisation för en rad militanta och mestadels pashtunska grupper. Under 2008 lyckades TTP, som är allierad med al-Qaida, etablera en teokrati i stora delar av Federally Administrated Tribal Areas (FATA) och Khyber Pakhtunkwa (KPK). Centralmakten i Islamabad initierade under 2009 storskaliga militärkampanjer i delar av de taliban-ockuperade områdena och lyckades driva tillbaka dem från bl.a. Swat-dalen. De pakistanska talibanerna har svarat med gerillametoder och terrorattacker, inklusive självmordsbombningar. Efter TTP:s bildande, då säkerhetsläget i Pakistan föll samman, har uppemot 40,000 människor dött i religiöst, etniskt och politiskt våld i Pakistan, en stor del av dessa på grund av konflikten mellan TTP och den pakistanska staten.⁶ Konflikten är

⁴ Se t.ex. Foreign Policy, *The Failed States Index*, 2011; Ahmed Rashid, *Pakistan on the Brink: The Future of Pakistan, Afghanistan and the West*. London: Allen Lane, 2012.

⁵ Anatol Lieven, *Pakistan – A Hard Country*, 2011, s. 339ff.

⁶ Pakistan Institute for Peace Studies, ”Pakistan Security Report 2010” och ”Pakistan Security Report 2011”.

dock inte över. Varje vecka mister mellan 50-100 personer livet i militära operationer, terrorisdåd och stridigheter i de otillgängliga distrikten i norra Pakistan på gränsen till Afghanistan.⁷ Bara under 2012 har över en halv miljon människor tvingats fly från sina hem till följd av militärkampanjer i KPK och FATA.⁸

- *Amerikanska drönarattacker:* angrepp med förarlösa flygplan, s.k. drönare, började på allvar användes i Pakistan under George W. Bushs sista år vid makten. Efter det att Obama tog över presidentskapet i USA har drönarattacker i Pakistan eskalerat. De allra flesta angrepp äger rum i distriktet Norra Waziristan, ett fäste för bland andra TTP, den afghanska talibanfraktionen Haqqani-nätverket och al-Qaida. Enligt *The Bureau of Investigative Journalism* har, sedan Obama tog över Vita huset, över 200 attacker med förarlösa flygplan genomförts i Pakistan. Dessa har krävt över 2,000 dödsoffer, inklusive hundratals civila.⁹ Drönarattacker, som tidigare skett med den pakistanska regeringens goda minne, göder de starka antipatierna mot USA bland befolkningen.
- *Terrorism och våld signerade sunni- och shiamuslimska extremistgrupper:* militanta sunnimuslimska grupper som Lashkar-e-Jhangvi och Sipah-e-Sahaba utför med jämna mellanrum attacker mot shiamuslimer i landet. Militanta shiamuslimska grupper svarar med hämndaktioner.
- *Etniskt och politiskt våld i Karachi:* konflikterna mellan politiska partier (PPP, MQM, ANP etc.) länkade till etniska motsättningar och kriminella element har blivit allt våldsammare. Sedan 2010 har våldet i Pakistans största stad ökat kraftigt.¹⁰

Ekonomiska, sociala och politiska utmaningar

- *En svag stat med begränsad ekonomiska resurser:* Pakistan har en BNP på 177 miljarder dollar (jmf. Sverige: 459 miljarder), men en befolkning på ca 190 miljoner.¹¹ Skatteintäkterna är endast 10 % av BNP (jmf. Sverige: 22 %).¹²

⁷ Ibid. "KP and FATA Conflict Monitor."

⁸ Dawn, "Khyber fighting uproots hundreds of thousands", 14 maj 2012.

⁹ The Bureau of Investigative Journalism. "Covert Drone War – the Data"; www.thebureauinvestigates.com/category/projects/drone-data

¹⁰ Pakistan Institute for Peace Studies, "Karachi Watch".

¹¹ The World Bank, Data. GDP (current US\$).

¹² Ibid. Tax Revenue (% of GDP).

- *Inflation, budgetunderskott och statsskuld:* De senaste åren har inflationen ökat, och pendlar nu mellan 10-20 %. Pakistan lider vidare av konstant budgetunderskott (ca 3 % för 2011) och har vid upprepade tillfällen varit i behov av lån från IMF. Statsskulden är på 58 % av BNP. Ca en tredjedel av statsintäkterna går till att betala räntor på statsskulden.¹³
- *Korruption:* Pakistan ligger på plats 143 i *Transparency International Corruption Perception Index* och är således ett av världens mest korrupta länder.¹⁴
- *En militärdominerad stat:* den demokratiskt valda regeringen är bakbunden av militären, statens i särklass mäktigaste institution. Militären dikterar utrikes- och säkerhetspolitiken, manipulerar inrikespolitiken och slukar en stor andel av statsbudgeten (18 % för 2010)¹⁵ liksom av biståndet. Den civila regeringens förmåga och handlingsutrymme är därför begränsat.
- *Interna politiska konflikter:* en ständig maktkamp pågår mellan Pakistans militära och civila ledarskap. På senare år har också militär och civil administration utmanats av en tredje kraft, ett politiserat rättsväsende.¹⁶
- *Utbildning:* endast 2,7 % av BNP läggs på utbildning.¹⁷ Pakistan är det land i världen där flest barn inte går i skolan (ca 7 miljoner). Närmare hälften av befolkningen (ca 80-90 miljoner pakistanier) är analfabeter.¹⁸ Religiösa partier och rörelser, av vissa somliga företräder militanta agendor, driver skolor i delar av landet.
- *Snabb befolkningstillväxt:* 1951 levde knappt 34 miljoner människor i Pakistan. Sedan dess har befolkningen nästan sexdubblats, till att i dag uppgå till omkring 190 miljoner. Pakistan verkar vara förutbestämt att inom kort bli världens folkrikaste muslimska land och beräknas ha bortåt 350 miljoner invånare vid seklets mitt.¹⁹
- *Utbredd fattigdom:* fler än hälften av befolkningen, ca 100 miljoner människor, lever i fattigdom (på mindre än 2

¹³ The World Bank. Pakistan Economic Update, June 2011.

¹⁴ Transparency International, Corruption Perception Index, 2010.

¹⁵ The World Bank, Data – Pakistan: Military expenditure (% of central government expenditure).

¹⁶ Lieven, s. 113ff.

¹⁷ The World Bank, Data – Pakistan: Public spending on education, total (% of GDP).

¹⁸ The World Bank, Data – Pakistan: Literacy rate, adult total (% of people ages 15 and above).

¹⁹ Anatol Lieven, *Pakistan – A Hard Country*, 2011, s. 30.

priskraftsjusterade dollar om dagen). Omkring 20 % av alla pakistanier lever i extrem fattigdom (dvs. på mindre än 1,25 priskraftsjuterad dollar om dagen).²⁰ Värst drabbade av fattigdom är de oroliga provinserna Baluchistan, KPK och FATA.

- *Omfattande intern migration och ett stort antal flyktingar:* till följd av krig i Afghanistan och de pashtunska delarna av Pakistan har en stor migration ägt rum. UNHCR bedömer att det finns nästan 2 miljoner internflyktingar i landet.²¹ Urbanisering, inte minst till Karachi, har dessutom ökat kraftigt till följd av krig och naturkatastrofer.
- *Stora vatten- och energibehov:* efterfrågan på vatten och energi till följd av befolkningstillväxten ökar ständigt, medan utbudet är begränsat. Pakistan har redan vattenbrist, ett problem som sannolikt kommer förvärras över tid. Vattenbristen påverkar bl.a. matsäkerhet och jordbruksproduktion, och är en potentiell konfliktkälla mellan delstater och i relationen till Indien. Energibristen hämmar den ekonomiska utvecklingen och bidrar till social underutveckling.

ANSTRÄNGDA BILATERALA RELATIONER

- *USA:* relationerna mellan Pakistan och USA har försämrats under 2011 och 2012. Washington anklagar Islamabad för att stödja de afghanska talibanerna och har minskat biståndet till landet. Efter att NATO-flyg dödade 24 pakistanska soldater på gränsen till Afghanistan stängde Pakistan transportvägarna för trupper och militärt materiel till Afghanistan och krävde att USA lämnade flygbasen Shamsi i Baluchistan, vilken använts för drönarattacker. Relationen mellan Washington och Islamabad är den sämsta på årtal.²²
- *Indien:* relationen till Indien är av historiska skäl kylig. Dialogen mellan länderna, som avbröts efter terroristdådet i Mumbai 2008 (utförd av den Pakistan-baserade terroristgruppen Lashkar-e-Taiba), har återupptagits. Nyligen förbättrade handelsrelationer är ett steg i rätt riktning. Parallellt pågår emellertid en militär upprustning.

²⁰ The World Bank, Data – Pakistan: Poverty headcount ratio at \$2 and \$ 1,25 a day (PPP) (% of population).

²¹ UNHCR, "2012 UNHCR country operations profile – Pakistan"; www.unhcr.org/pages/49e487016.html

²² Dawn. "Pakistan reviews US, Nato ties over lethal strike." 26 november, 2011.

- *Afghanistan*: utåt sett är relationen mellan regeringen i Kabul och Islambad förhållandevis god. Men det finns en rad faktorer som gör att relationen under ytan är spänd. Kabul anklagar Pakistans militär och underrättelsetjänst för att stödja talibanernas gerillakrig och ligga bakom terroristdåd i landet. Afghanistan har dessutom till Pakistans förtret ingått ett strategiskt samarbetsavtal med Indien, vilket inkluderar militärt samarbete.²³ Pakistan har å sin sida motverkat en fredsbyggelse mellan Kabul och talibanerna.
- *Iran*: Islamabads relation till Teheran har i perioder varit ansträngd. Jundallah, en militant iransk-baluchisk grupp som utför attacker mot den iranska staten, har agerat från Pakistan.²⁴ Iran har också varit avogt inställd till Pakistan på grund av Islambads historiskt sett goda relationer till Washington. Men mot bakgrund av de ökade spänningarna med USA har Pakistans relation till Iran blivit allt bättre. En gasledning mellan länderna planeras vara klar inom drygt två år.

SAMMANFATTNING

Pakistan står inför stora sociala, ekonomiska och politiska utmaningar. Parallellt är säkerhetssituationen i landet instabil, bland annat till följd av två väpnade konflikter med centralmakten. Till detta kommer att relationen till den nominellt allierade stormakten USA på kort tid försämrats drastiskt. Det är mot bakgrund av dessa multipla problem som frågan om klimatförändringar och naturkatastrofer i Pakistan måste förstås.

²³ Ministry of Foreign Affairs, Islamic Republic of Afghanistan, "Agreement on Strategic Partnership between the Republic of India and the Islamic Republic of Afghanistan," 5 Oktober, 2011.

²⁴ Asia Times. "Jundallah a wedge between Iran, Pakistan", 7 augusti 2009.

3. Översvämningar i Pakistan

Under juli 2010 resulterade en serie av monsunskyfall över norra Pakistan i mycket omfattande översvämningar.²⁵ När situationen var som värst låg 20 % av landets yta under vatten. Fler än 1,700 människor miste livet, minst 1,9 miljoner hem skadades eller förstördes och 20 miljoner berördes på ett eller annat sätt av översvämningarna.²⁶ Under 2011 svämmades delar av landet över på nytt. Ungefär 450 personer dog och 5,8 miljoner människor påverkades direkt, t.ex. genom att få hus, egendomar eller grödor förstörda.²⁷ Medan översvämningarna 2010 främst drabbade de norra, västra och centrala delarna av Pakistan var översvämningarna 2011 begränsade till provinsen Sindh i södra Pakistan.

Förändringsscenarier för Pakistan pekar mot ökade temperaturer och högre variabilitet i distributionen av nederbörd. Vinterregn och kollaps av naturliga dammar (glaciärsjöar) kommer också att öka då temperaturen ökar i de norra delarna av landet. Frekvensen och intensiteten av extrema händelser som översvämningar väntas öka.

HUMANITÄRA KONSEKVENSER AV ÖVERSVÄMNINGARNA 2010

Förutom dödsfall och direkta effekter för ca 20 miljoner pakistanier slogs viktig infrastruktur som broar, vägar, fördämningar, elnät och bevattningssystem ut.²⁸ Översvämningarna har resulterat i stora förluster för jordbruket och fått betydande konsekvenser för matsäkerhet, vatten och sanitet, hälsa och försörjningsmöjligheter. Plantering av grödor fördröjdes eller upphörde i stora delar av landet. Kostnader för jordbrukets förluster uppskattas till över 500 miljoner dollar.

Översvämningar ökar riskerna för vattenburna sjukdomar (t ex kolera och diarré) då tillgång till rent vatten är begränsad och epidemier uppstår när avloppsvatten förorenar dricksvatten. De stillastående vattensamlingarna fungerade som vektorer för sjukdomar som särskilt drabbade barn och äldre. Sjukdomsriskerna ökar vid stor intern migration, överbeläggning på sjukhus, begränsad tillgång till sjukvård och mediciner, och försämrad hälsovårdskontroll. Enligt WHO förstördes eller skadades 514 vårdinrättningar och sjukhus, medan ca 3,5 miljoner pakistanier endast hade tillgång till förorenat vatten.²⁹

²⁵ Webster, P. J., V. E. Toma, and H.-M. Kim. "Were the 2010 Pakistan floods predictable?", *Geophysical Research Letters*, Vol. 38.

²⁶ World Meteorological Organization, "Hindsight on Foresight", 2011.

²⁷ The International Disaster Database (EM-DAT), www.emdat.be.

²⁸ K. Alan Kronstadt et al. "Flooding in Pakistan: Overview and issues for Congress". *Congressional Research Service*, 18 November 2010.

²⁹ World Health Organization. "Flooding and Communicable Diseases Fact sheet: Risk assessment and Preventive measures."

ORSAKER TILL ÖVERSVÄMNINGARNA

Floden Indus svämmar över nästan varje sommar, vilket påverkar en stor del av befolkningen, främst i de södra delarna av landet. Det finns två huvudsakliga typer av översvämningar i Pakistan: vattendrag som svämmar över (*riverine floods*) och plötsliga översvämningar (*flash floods*).³⁰ *Riverine floods* utgör en mycket större fara sett till utbredning och antal som berörs. *Flash floods* leder dock i större utsträckning till dödsfall som är direkt orsakade av översvämningar eftersom de sker hastigt och är svåra att förutspå. Den senare typen förekommer under monsunperioden i bergsområden i norra och västra Pakistan. Översvämningarna 2010 var en kombination av de båda typerna. Gemensamt skapade de en vattenmassa som till ytan var lika stor som Storbritannien och som förflyttade sig genom landet över flera provinser. Vattenflöden nådde upp till 40 gånger sina normala nivåer och översvämningarna drabbade såväl landsbygd som städer.

Nederbörd i Pakistan kan delas upp i två säsonger: kraftiga sommarregn i östra Pakistan från monsunströmmarna och sena vinterregn/tidiga vårregn. Pakistan befinner sig i den västra kanten av den sydvästra monsunens nederbördsområde. Från juni till september når den Pakistan, som då får kraftig nederbörd som kan orsaka översvämningar. Monsunregnen har perioder av aktivitet respektive uppehåll.³¹ År 2010 kom större delen av nederbörden i juli och augusti. De plötsliga översvämningarna började med en serie lokala intensiva skyfall i juli vilka följdes av monsunregn under första halvan av augusti. I slutet av juli uppmättes nederbördsmängder som översteg 300 mm över en fyradagarsperiod. De följande veckorna svämmade hela Indusdalen över för att slutligen nå Arabiska havet.

Webster *et al* (2011) har analyserat regional nederbördsdata från 1981-2010. Deras slutsats är att medelnederbörden under maj till augusti under 2010 var något större än under föregående år. Nederbördsmängden var över, men inte exceptionellt över, det normala. Dock var monsunpulsarna extrema väderhändelser jämfört med de föregående fyra åren. Under den senare delen av den boreala våren under 2010 kom den tropiska delen av Stilla havet in i den s.k. La Niña-fasen. I juli 2010 var monsunen över den norra delen av den indiska subkontinenten aktiv, vilket resulterade i nederbörd

³⁰ International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD) Kathmandu. "Disaster Preparedness for Natural Hazards: Current Status in Pakistan", June 2007.

³¹ Över större delen av Asien kan monsunen delas upp i en serie av aktiva (regniga) och uppehållsperioder (torra) som följer en cykel om ca 20-40 dagar (Lawrence and Webster, 2001; Webster and Hoyos, 2004; Hoyos and Webster, 2007) vilka också kan associeras med den boreala sommaroscillationen, Madden-Julian Oscillationen (Madden and Julian, 1972).

från Bengaliska bukten i öster till norra Pakistan i väster.³² Det var under denna period som skyfallen drabbade Pakistan. Data om skyfall är dock knapphändiga och blir därmed svåra att jämföra. Men de häftiga regn som föll över norra Pakistan i juli 2010 kan ändå konstateras vara mycket ovanliga. Eftersom nederbörden föll över bergsområden ledde detta till kraftiga översvämningar.

Översvämningarna berodde dessutom på flera samverkande faktorer i kombination med den ovanligt kraftiga nederbörden. Under sommaren 2009 var nederbördsmängden under det normala, vilket resulterade i en svår torrperiod varpå vegetationstäcket var mindre under 2010. Detta i kombination med avskogning på de branta sluttningarna i norra Pakistan medförde att avrinningen blev än större då de kraftiga regnen föll. De förödande översvämningarna orsakades dessutom även av vattenanvändning och reglering av Indus. Kombination av de ovan diskuterade orsakerna, tillsammans med politiska, ekonomiska och sociala faktorer, ledde till de enorma översvämningarna.³³

KLIMATFÖRÄNDRINGARS BETYDELSE

Vissa studier, t.ex. av IPCC, har förutspått ökad nederbörd och förstärkning av variabiliteten i södra Asiens monsunregn medan andra funnit trender som visar minskad frekvens av monsundepressioner över den Bengaliska bukten och Arabiska havet under åren 1890-1999. Dessa kontrasterande resultat, tillsammans med den onormalt stora nederbörden under 2010, reser frågan om klimatförändringarnas roll i de kraftiga monsunregnen över norra Pakistan. Var skyfallen i Pakistan en konsekvens av global uppvärmning eller faller de inom ramen för den naturliga variabiliteten i klimatet?³⁴

Flera studier visar att 2010 års cirkulationsmönster i juli inte är sporadiskt utan del av en långsiktig trend av storskalig cirkulation som förändrar den typiska monsundynamiken som påverkar norra Pakistan. En studie av Wang *et al* (2011) finner emellertid inte bevis för en långsiktig intensifiering av monsunens påverkan i augusti i norra Pakistan och inte heller för den nordliga utbredningen av monsunregnen (annat än det som kan kopplas till intern klimatvariabilitet som La Niña). En analys av den

³² Två huvudsakliga faktorer styr regn (nederbörd) i Södra Asien. På en tidsskala om 2-5 år kan den naturliga El Niño-Southern Oscillation (ENSO) associeras till de regn som är över den normala sommarnederbörden med La Niña, och under El Niño är nederbörden omvänt under normala medelvärden (Shukla and Paolina, 1983; Kumar et al., 2006).

³³ Daanish Mustafa and David Wrathall. "The Indus Basin Floods of 2010: The Cost of Agricultural Development." *On the Water Front*, p. 127-135.

³⁴ Shih-Yu Wang et al. "Pakistan's two-stage monsoon and links with the recent climate change." *Journal of geophysical research*, vol. 116, 2011.

storskaliga cirkulationen antyder dock att den typiska länken mellan ökade monsunregn i norra Pakistan och anticykloner i den övre troposfären har förändrats så att anomalier i cykloner i kombination med ökad instabilitet (pga. varma ytor och ökad fuktighet) också kan orsaka större nederbördsmängder.

Förutom nederbördsrelaterade översvämningar bör även snösmältning från glaciärer nämnas i sammanhanget. Vanligen är månaderna april-juni torra i Himalaya och temperaturerna mycket höga. Denna kombination kan resultera i mycket stor snösmältning som i sin tur kan orsaka översvämningar. Den här situationen har förvärrats under senare år och bland annat lett till översvämningar i norra delen av Pakistan under 2005-2006. Indusdalen är även känslig för kollapser av temporära naturliga dammar som formas av rörelser i glaciärer och genom ras och jordskred.

I Himalaya förändras glaciärer och glaciärsjöar nu med stor hastighet, troligen direkt kopplat till klimatförändringarna. En studie fann nyligen att av de 2,420 glaciärsjöarna som finns i Indusdalen befinner sig 52 nära kollaps, något som skulle medföra allvarliga humanitära konsekvenser.³⁵

SAMMANFATTNING

Klimatförändringsscenarier för Pakistan pekar mot en framtid med ökade temperaturer och högre variabilitet i distributionen av nederbörd. Frekvens och intensiteten av extrema händelser som översvämningar och torka förväntas öka till följd av ökad variabilitet för monsunerna. Vinterregn och kollaps av naturliga dammar (glaciärsjöar) kommer också att öka då temperaturen ökar i de norra delarna.³⁶ Risker finns således för återkommande och allvarliga översvämningar i Pakistan till följd av klimatförändringar.

³⁵ Samjwal Ratna Bajracharya et al. "Impacts of climate change on Himalayan glaciers and glacial lakes." The International Centre for Integrated Mountain Development, 2007.

³⁶ Ali Tauqeer Sheikh. "Nontraditional Security Threats in Pakistan," The National Bureau of Asian Research, 2011.

4. Konsekvenser av översvämningar för Pakistans stabilitet

Översvämningarna 2010 och 2011 har påverkat Pakistans politiska, ekonomiska och sociala stabilitet. Den ekonomiska tillväxten har försvagats och regeringens förmåga att möta landets sociala och ekonomiska utmaningar samt bekämpa uppror och terrorism har minskat. Säkerheten i landets största stad Karachi har försämrats avsevärt. Parallellt har Imran Khans ”Rörelse för Rättvisa” snabbt ökat i popularitet och är på väg att förändra den politiska spelplanen i Pakistan.

FÖRSVAGAD TILLVÄXT OCH MINSKAD STATLIG FÖRMÅGA

Översvämningarna 2010 har enligt Världsbanken haft en betydande negativ verkan på Pakistans ekonomi. Kostnaderna till följd av översvämningarna 2010 uppgår till ca 10 miljarder dollar.³⁷ BNP-tillväxten som beräknades till 4,5 % för 2011 fick, till följd av översvämningarna, skrivas ned till 2,6 %.³⁸ I ett land med en årlig befolkningstillväxt på 1,8 % har en minskad tillväxt med nästan 2 % stora reella effekter.³⁹

Staten var redan före översvämningarna svag. Dess förmåga försämrades ytterligare till följd av översvämningarna och omöjliggjorde nödvändiga investeringar i utbildning, infrastruktur, hälsa etc. Regeringen har inte de resurser som krävs för att genomföra erforderliga satsningar i underutvecklade och av konflikter drabbade regioner som Baluchistan och FATA.

I statens frånvaro har istället andra aktörer i samhället tagit större socialt ansvar. Medan nödhjälp från administrationen i Islamabad och provinsregeringar varit under all kritik, har islamistiska partier och rörelser bidragit med assistans till de nödställda. Flera av dessa religiösa grupper är militanta rörelser med sociala grenar. Exempelvis har Jamaat-ud-Dawa (JuD), den sociala armen av den Indien-fokuserade terroristorganisationen Lashkar-e-Taiba (LeT), bidragit med nödhjälp både under jordbävningen 2005 och översvämningarna 2010 och 2011.⁴⁰ Stödet för och rekryteringen till militanta grupper som också sysslar med social hjälpverksamhet har därför sannolikt ökat på grund av översvämningsskatastroferna.

³⁷ The World Bank. Pakistan Economic Update, June 2011.

³⁸ Ibid.

³⁹ The World Bank, Data – Pakistan: Population growth (% annual).

⁴⁰ Fair, C. Christine & Seth Jones. "Pakistan's War Within," Survival, 2011, 51:6, 161-188.

Extremiströrelser som talibanerna har också utnyttjat statens relativa frånvaro på utbildningsområdet. Koranskolor i de pashtunska områdena har, trots all mediauppmärksamhet sedan 9/11, fortsatt locka till sig tusentals elever. I områden där staten inte erbjuder grundskolutbildning blir religiösa skolor, vilka i somliga fall indoktrinerar elever i jihad-ideologi, ett alternativ.⁴¹

Vidare kan den ekonomiska tillväxten påverka landets militära förmåga att slå ner gerillarörelser och terroristorganisationer. Militärutgifterna har emellertid ökat under 2010.⁴² Det har sannolikt att göra med de omfattande militäroperationer som genomförts i FATA, Khyber Pakhtunkwa och Baluchistan mot bland andra TTP och BLA. Men militärutgifterna kommer förmodligen också påverkas negativt om BNP-utvecklingen fortsätter vara svag. Arméns förmåga att slå tillbaka uppror kan därmed på sikt minska.

Om översvämningarna fortsätter och den årliga ekonomiska tillväxten hamnar på 2011 års nivåer kommer det att ha stor effekt på landets säkerhet och stabilitet. De skriande behoven vad gäller utbildning, hälsa, energi och infrastruktur kommer öka till följd av befolkningstillväxt och det faktum att investeringarna hittills varit otillräckliga. Det kan leda till ökade spänningar mellan landets regioner. Punjab, Pakistans ekonomiska, demografiska, militära och politiska centrum, kan då få svårare att hålla samman det pakistanska statsbygget. Krav på autonomi och självstyre i Baluchistan, de pashtunska områdena i norr, liksom i de södra saraiki-talande områdena i Punjab kommer sannolikt öka emedan spänningarna mellan Punjab och Sindh kan bli större. Statens kapacitet att slå ner uppror och hålla samman landet kommer, om översvämningarna fortsätter, sannolikt minska, vilket kan bidra till att förlänga de väpnade konflikterna i landet och resultera i ökad regionalisering.

På lång sikt kan, om allvarliga översvämningar i stil med den 2010 repeteras regelbundet, andra faktorer påverkas och indirekt leda till att Pakistan fragmentiseras. Etniska rörelser för självstyre kan då hota dela upp det heterogena Pakistan. Lägre löner och sämre förmåner för soldater och officerare skulle kunna få armén och andra säkerhetsstyrkor att disintegreras efter etniska linjer, dvs. främst mellan punjabier och pashtuner. Ett kollapsat Pakistan är på längre sikt ett möjligt scenario om klimatförändringarnas effekter

⁴¹ Ann Wilkens. Suicide Bombers and Society: A Study on Suicide Bombers in Afghanistan and Pakistan, FOI, februari 2011.

⁴² The SIPRI Military Expenditure Database: Pakistan; milexdata.sipri.org/result.php4

gör att översvämningar av 2010 års dimensioner blir frekvent återkommande.

ÖKAT ETNISKT OCH POLITISKT VÅLD I KARACHI

Parallellt med översvämningarna har våldsnivåerna i Pakistans största stad Karachi ökat kraftigt. Bara under 2010 dödades nästan 1,000 personer i terroristattacker och politiskt/etniskt våld, ofta relaterat till kriminella element.⁴³ Våldsnivåerna steg med ca 200-300 % mellan 2009 och 2010.⁴⁴ Under 2011 sjönk antalet döda något – till ca 800.⁴⁵ Våldsnivåerna i Karachi är de högsta på ca 15 år. Oroligheterna och våldet har bland annat att göra med att den politiska och demografiska balansen i staden har förändrats till följd av migration efter översvämningarna och militärkampanjer i FATA och KPK.

Säkerhetsläget i Pakistans största stad måste förstås mot bakgrund av Karachis historia och snabba befolkningstillväxt. När Storbritannien lämnade kronkolonin Indien 1947 levde ca 350,000 människor i Karachi.⁴⁶ De flesta invånarna var sindhier, men en stor del av den ekonomiska eliten i staden var hinduiska köpmän. Vid Indiens delning flydde de flesta hinduer till Indien men ersattes av en motriktad flyktingström i form av ett par miljoner urdu-talande muslimer, s.k. muhajirer, från norra Indien.⁴⁷

På mycket kort tid blev muhajirerna, bland vilka många var välutbildade och kom från medelklassbakgrund, både majoritet i Karachi och ryggraden i det pakistanska statsbygget. Pakistans förste premiärminister Liaquat Ali Khan, liksom landets grundare, Mohammad Ali Jinnah, kom från muhajir-familjer. Urdu, de allra flesta muhajirers modersmål, blev Pakistans officiella språk, trots att det knappt talades bland pakistanier i gemen. Karachi, den enda stad de invandrande muhajirerna var i majoritet, blev Pakistans huvudstad.⁴⁸

De följande decennierna försköts dock den politiska och ekonomiska makten gradvis norrut, mot Punjab, Pakistans folkrikaste provins. Det faktum att punjabier var överrepresenterade i militären, som tog makten i landet 1958, bidrog till maktförskjutningen norrut. Islamabad i Punjab kom snart att ersätta Karachi som huvudstad.

⁴³ Pakistan Institute for Peace Studies, Pakistan Security Report 2010.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Pakistan Today. "Ethnic, political violence claimed 800 lives in Karachi this year: HRCP," 6 augusti 2011.

⁴⁶ Lieven, 309.

⁴⁷ Ibid., 310.

⁴⁸ Ibid., 311.

Under 1970-talet utmanades även muhajirernas makt i Karachi av en allt starkare etno-nationalistisk rörelse bland sindhier. Inflyttning från landsbygden i Sindh ägde rum. Parallellt blev en sindhier, Zulfikar Ali Bhutto, premiärminister. Han kom att gynna grupper från sin hemtrakt på vad muhajirer betraktade vara deras bekostnad.⁴⁹ Utöver detta skedde en betydande inflyttning av pashtuner och punjabier till Karachi som gradvis förändrade den demografiska strukturen. Somliga muhajirer upplevde inte bara hur deras makt minskat på den nationella arenan, utan kände sig även trängda i sin "egen stad". För att skydda muhajirers intressen bildades partiet MQM (Muttahida Qaumi Movement). Från 1970-talet till mitten av 1990-talet resulterade konflikten mellan MQM och sindhiska organisationer till hög våldsfrekvens då grupperingar och kriminella element kopplade till respektive parti angrep varandra.⁵⁰ I dag styr MQM Karachi och sitter med som stödparti i den PPP-ledda koalitionsregeringen.

Under 2000-talet har, på grund av krig och naturkatastrofer, den demografiska strukturen i Karachi förändrats ytterligare. Istället för sindhier är MQM:s upplevda hot i dag istället främst pashtuner, som i stort antal – några exakta siffror finns ej att tillgå – har kommit till Karachi på flykt från översvämningar och oroligheter i norr och i Afghanistan. Migrationen beror bl.a. på att konflikten mellan TTP och pakistanska armén har resulterat i stora pashtunska flyktingströmmar, inte minst efter militärkampanjen 2009.⁵¹ Översvämningar i den pashtundominerande provinsen Khyber Pakhtunkwa under 2010 har också bidragit till ökad inflyttning av pashtuner till Karachi.

Medelklasspartiet MQM ser de i många fall utbildade pashtunerna – vilka generellt har betydligt högre födelsetal än muhajirerna – som ett hot mot sin demografiska och politiska dominans, en fruktan som förstärkas av att talibaner funnit tillflykt i Karachi. Det politiska och etniska våldet under 2010 och 2011 är till stor del resultatet av uppgörelser mellan kriminella och militanta grupper länkade till MQM respektive det pashtunska partiet ANP (The Awami National Party), men även med sindhiska grupperingar.

Fortsatta översvämningar kommer sannolikt öka migrationsströmmarna till Karachi, vilket i sin tur kan intensifiera spänningarna mellan MQM och ANP och förvärra säkerhetsläget ytterligare.

Karachi kommer sannolikt vara en orolig stad framöver. Fler översvämningar kan förvärra situationen i Karachi och indirekt

⁴⁹ Ibid., 312ff.

⁵⁰ Ibid., 317ff.

⁵¹ Robert Looney. "Economic impacts of the flood in Pakistan," Contemporary South Asia, March 2012.

påverka den nationella politiken. Den negativa utvecklingen i Karachi har dock, precis som under 1980-1990-talen, inte någon direkt avgörande effekt på landets stabilitet. Pakistan som stat står inte och faller med ett försämrat säkerhetsläge i Karachi.

IMRAN KHAN OCH RÖRELSEN FÖR RÄTTVISA

En oväntad och signifikativ utveckling i översvämningarnas spår är att det relativt statiska politiska landskapet i Pakistan har rubbats. I decennier har den nationella politiska scenen i Pakistan dominerats av två partier (om man räknar bort partier direkt kontrollerade av militärregimer): PPP, lett av Bhutto-familjen med bas i Sindh och stödd av landägare, och PML(N), Sharif-klanens parti med bas i Punjab och understödd av industrialister. På rekordtid och parallellt med översvämningarna har *Pakistan Tehreek-e-Insaaf* (PTI, Pakistans rörelse för rättvisa), ledd av den karismatiske cricketlegenden Imran Khan, seglat upp som ett tredje alternativ i nationell pakistansk politik.

Imran Khan är känd som kapten för det lag som 1992 förde Pakistan till landets första och hittills enda VM-guld i cricket. Fyra år efter guldmedaljen sadlade nationalhjälten och f.d. Oxford-studenten om, grundade PTI och hoppades på en snabb och framgångsrik politisk karriär. Den uteblev. Under de första 15 åren i politiken lyckades PTI få blott en enda plats i parlamentet. Fram tills för bara något år sedan ignorerades därför Khan av både PPP och PML(N).

Men den 59-årige Imran Khan har på mycket kort tid blivit Pakistans kanske mest populära politiker. Enligt en PEW-undersökning från maj 2011 är Khan landets mest respekterade ledare, som 68 % av befolkningen har en positiv bild av. Sedan dess har Khans stjärna fortsatt stiga. I oktober 2011 ledde Khan ett kampanjmöte i Lahore, Pakistans näst största stad, med över 100,000 supportrar.⁵² Det följdes i december upp av ett möte med ungefär lika många deltagare i Karachi, vilket visade att Khans stöd inte är begränsat till Punjab.⁵³ En opinionsundersökning utförd av YouGov-Cambridge i december 2011 visar att tilltron till PTI är stor framför allt vad gäller två av de frågor pakistanier ser som allra viktigast – förmågan att bekämpa korruption och viljan att stå upp mot USA.⁵⁴ För det etablerade politiska etablissemangen är PTI plötsligt ett reellt hot i det kommande parlamentsvalet,

⁵² Foreign Policy, "Daily brief: 100,000 protest Pakistani government in Lahore," 31 Okt 2011.

⁵³ Guardian, "Imran Khan draws more than 100,000 to rally in Karachi," 25 December 2011.

⁵⁴ Joel Faulkner Rogers. "Public Opinion in Pakistan and the newfound popularity of Pakistan Tehreek-e-Insaaf (PTI)". YouGov-Cambridge Report, 23 december 2011.

vilket enligt planerna ska äga rum under 2013, men mycket väl kan tidigareläggas.

Förklaringen till Khans plötsliga popularitet kan till en del förklaras av att PTI framgångsrikt deltog i protesterna mot General Pervez Musharraf som ledde till den före presidentens avgång 2008. De främsta skälen till PTI:s ökande popularitet bygger dock på att förtroendet för de etablerade politiska partierna sjunkit, bl.a. till följd av hanteringen under och efter översvämningarna. Khan använder den uppkomna situationen genom att framför allt spela på två strängar som vinner gehör bland den urbana befolkningen i landet – korruptionen bland de politiska eliterna och anti-amerikanismen.

Både den PPP-ledda regeringen med president Asif Ali Zardari i spetsen och den PML(N)-styrda provinsregeringen i Punjab har fått omfattande kritik för hanteringen av översvämningarna. Medan en femtedel av Pakistan låg under vatten och miljontals människor var på flykt från sina hem befann sig Zardari samtidigt på "en nödvändig utlandsresa" i London och sitt 1500-tals château i Normandie.⁵⁵ Det stärkte bara bilden av Zardari, känd under öknamnet "Mr 10 procent", som den främste representanten för en genomkorrupt politisk elit.

Khans anti-korruptionskampanj mot det politiska etablissemangen har efter översvämningarna fått stort gensvar. Hans sätt att med vassa tirader raljera över president Zardari och de politiska eliternas oförmåga att hantera översvänningskatastroferna har vunnit många åhörare och anhängare. Khan framställer sig själv som hederligheten och rättvisan personifierad. Han har låtit bygga landets första sjukhus med gratis vård för cancerpatienter, reser flitigt i översvänningsdrabbade områden och har etablerat en fond för de värst drabbade.

Förutom anti-korruptionsretorik använder sig Khan av kritik av USA och dess lierade i Pakistans regering som hävstång för ökat stöd bland befolkningen. Enligt PEW:s opinionsundersökning från maj 2011 har runt 75 % av pakistanierna en negativ bild av USA. Nästan 70 % betraktar USA mer som fiende än som partner och 62 % motsätter sig USA:s kamp mot terrorismen.⁵⁶ Pakistans armés militära operationer mot de pakistanska talibanerna i FATA och KPK har mycket litet stöd.⁵⁷

⁵⁵ The Guardian, "Pakistan flood response prompts rising anti-government resentment". The Nation, "Zardari visits French chateau as floods rage", 13 Aug 2010.

⁵⁶ Pew Research Center, Global Attitudes Project. "Support for Campaign Against Extremists Wanes: U.S. Image in Pakistan Falls No Further Following bin Laden Killing," juni 2011.

⁵⁷ Ibid.

PTI kräver ett stopp för drönarattackerna i FATA och eftersträvar att uppnå en förhandlingslösning med de pakistanska talibanerna istället för att bekämpa dem med vapenmakt. Problemet i Pakistan är inte de religiösa extremisterna, menar Khan, utan de västerländskt-orienterade eliterna, korrupta USA-lakejer som kört landet i sank. Khan säger sig vilja bryta militärsamarbetet med USA, vägra all form av amerikanskt bistånd och klippa banden till IMF.⁵⁸

PTI har en milt islamistisk framtoning – Khan var flitigt uppmärksammasd playboy i London på 1970-talet men som på senare år, enligt egen utsago, genomgått ett religiöst uppvaknande. Partiet drivs emellertid inte av någon extrem islamistisk ideologi, utan av en allmän kritik av vad som betraktas vara USA:s destruktiva roll i Pakistan och det handfallna och korrupta politiska ledarskapet i landet. Medan Khan är ytterst kritisk till USA:s krig mot terrorismen, prisar han den skandinaviska välfärdsstaten: *“If you ask me today what is closest to [my] ideal, I would say the Scandinavian countries, [because of their] “humane society, where there is rule of law, a society that looks after its weak.”*⁵⁹

På flera sätt påminner PTI om andra samtida rörelser i Asien och en trend i Asien till synes besläktad med de arabiska folkens uppror, där missförhållanden bland styrande eliter lyfts fram och hoppet om politisk förändring får stöd i breda folklager i städerna. Parallellt med Khans stigande popularitet har den politiska aktivisten Anna Hazare drivit en uppmärksammasd anti-korruptionskampanj i grannlandet Indien. Precis som det arabiska upprorets folkliga rörelser har PTI också stort stöd bland unga – medelåldern beräknas vara mellan 18-30 år – och bland medelklassen i storstäderna.⁶⁰ På samma sätt som medelklassens växande storlek till följd av den ekonomiska tillväxten i Mellanöstern bidragit till de arabiska upproren finns möjligheter att Khan med stöd av den förhållandevis stora pakistanska medelklassen förändrar den pakistanska politiken. Medelklassen i Pakistan är, precis som i övriga delar av världen, en viktig generator för politisk förändring.⁶¹

Flera etablerade politiker känner att vinden håller på att vända. Hittills har på kort tid omkring 30 f.d. ministrar, lämnat sina partier och anslutit sig till PTI.⁶² Ett av de mest kända namnen att sälla sig till PTI är f.d. utrikesministern och PPP-representanten Shah

⁵⁸ Imran Khan. “Pakistan: A Personal History”, 2011, s. 361.

⁵⁹ Dawn, “Imran Khan says he’s not anti-West”, 2011.

⁶⁰ The Economist, “Pakistan and the rise of Imran Khan - Second coming,” 12 nov 2012.

⁶¹ Ibid, “The Middle Classes Rises Up: Marx’s revolutionary bourgeoisie finds its voice again,” 3 sep 2011.

⁶² Faulkner Rogers. “Public Opinion in Pakistan and the newfound popularity of Pakistan Tehreek-e-Insaf (PTI)”, 23 december 2011.

Mahmoud Quershi, som blivit partiets vice ordförande.⁶³ Men även företrädare för ANP, PML(N) och PML(Q) har gått över till PTI.⁶⁴

Röster i pakistansk press menar att Khan backas upp av det militära etablissemangen, något som skulle förklara hans plötsliga framgång och att representanter från den tidigare militärregimen väljer att gå med i partiet. Kritiker av PTI menar att militären är i behov av ett allierat parti efter det att PML(Q):s aktier och PPP och PML(N) är ovilliga att gå i militärens ledband.

Att Imran Khan är militärens marionett är inte troligt med tanke på det stora och genuina folkliga stöd han uppenbarligen erhåller. Khan har dessutom offentligt kritiserat både ISI och militärens roll i Pakistan och säger sig inte acceptera en militärkupp mot PPP-regeringen. Å andra sidan föredrar säkerligen militären en PTI-ledd allians vid makten framför en regering med PPP eller PML(N).

Översvämningarna är en faktor som bidragit till PTI:s allt starkare roll genom att synliggöra de etablerade politikernas inkompetens, korruption och avsaknad av handlingskraft. Men översvämningarna är bara en faktor som indirekt bidragit till Imran Khans växande popularitet. USA:s politik gentemot Pakistan, det försämrade säkerhetsläget i landet, PML(Q):s sammanbrott och regeringens undfallenhet gentemot Washington är andra viktiga faktorer.

Till vilken grad Imran Khan kan växla in stödet på gatan till röster i nationella val där landsbygdsbefolkningen spelar en viktig roll är osäkert. På landsbygden finns starka band till etablerade partier som t.ex. PPP. Det är dock sannolikt att Imran Khans praktiska politik inte skulle vara lika radikal som retoriken i dag gör gällande. Dock kan ett Pakistan med Imran Khan i förarsätet mycket väl distansera sig från USA ytterligare. Islamabad skulle mycket väl kunna acceptera TTP-kontroll i distrikt på gränsen till Afghanistan och inte tillåta drönarattacker. Det skulle kunna få säkerheten internt att förbättras på kort sikt. Å andra sidan kan en sådan policy få negativa effekter på de bilaterala relationerna, inte bara avseende USA utan också vad gäller Afghanistan och Indien, och därmed öka riskerna för mellanstatliga konflikter.

Om allvarliga översvämningar återkommer år efter år skulle det göra pakistansk inrikespolitik mer oförutsägbar. De nationella och provinsiella regeringar, oavsett kulör, som har makten vid tidpunkten för en översvämning, riskerar minskat folkligt stöd, vilket öppnar det politiska fältet för nya aktörer.

⁶³ The Nation, "Shah Mehmood Qureshi joins PTI," 27 nov 2011.

⁶⁴ Pakistan State Times. "No alliance with Musharraf: Imran Khan", 10 January 2012.

SAMMANFATTNING

Översvämningarna 2010 och 2011 har haft negativa följder för Pakistans ekonomi, politik och säkerhet. Om klimatförändringar gör att trenden av upprepade svårartade naturkatastrofer håller i sig kan det, tillsammans med andra faktorer, på längre sikt leda till Pakistans sammanbrott.

Den ekonomiska tillväxten har minskat och statens kapacitet för investeringar i skola, infrastruktur och hälsovård har sjunkit. I statens frånvaro har militanta religiösa rörelser tagit ett större socialt ansvar och kan förväntas erhålla ökat stöd och rekrytera fler aktiva medlemmar. Det ökar de regionala spänningarna och förlänger de väpnade konflikterna i Baluchistan och de pashtunska områdena. Långvarig ekonomisk kräftgång kan även påverka militärens resurser och förmåga att slå ner uppror och gerillarörelser som t.ex. TTP och BLA. Om översvämningar av 2010 års skala blir perenna riskerar de på längre sikt leda till Pakistans fragmentisering.

Krig och översvämningar har också lett till omfattande migration från pashtunska områden i norr till Karachi i söder. Det har förändrat den demografiska balansen i Karachi och fått de politiska och etniska spänningarna i staden att öka. Våldet mellan medlemmar av bl.a. pashtunska ANP och muhajiriska MQM har eskalerat. Fortsatta översvämningar kan accelerera urbaniseringen till Karachi och förvärra säkerhetsituationen i staden. Oroligheterna i Karachi är inte något överhängande hot mot Pakistans sammanhållning.

Översvämningarna har, tillsammans med andra faktorer, bidragit till att stödet för Imran Khans PTI på kort tid ökat kraftigt. Regeringspartier har diskrediterats på grund av bristande krishantering, men också för det nära samarbetet med USA och den utbredda korruptionen. En valseger för Imran Khan skulle kunna leda till försämrade bilaterala relationer till USA, Indien och Afghanistan, men också till en fredsuppgörelse med de pakistanska talibanerna. Ideliga översvämningar kan på sikt göra pakistansk politik än mer oförutsägbar. Det kan ge utrymme för nya politiska krafter, inte minst sådana baserade på etnicitet och religion, att göra sig gällande.

5. Faktorer som motverkar en kollaps

Pakistan står inför stora utmaningar som på grund av översvämningarna på längre sikt skulle kunna resultera i en neråtgående process och få landet att falla samman. Den negativa bilden av Pakistan ska dock inte överdrivas. Det finns nämligen starka krafter i Pakistan som motverkar kollaps och regionalisering. I motsats till staten är det pakistanska samhället starkt och bidrar till att minska effekterna av t.ex. översvämningar. Militären, Pakistans starkaste institution, är hängiven både till pakistansk nationalism och landets territoriella sammanhållning. Pakistans politiska, ekonomiska, militära och demografiska centrum, provinsen Punjab motverkar tillsammans med bl.a. muhajirerna i Sindh, disintegrering. Trots stora problem har den ekonomiska tillväxten i Pakistan under större delen 2000-talet varit på relativt acceptabla nivåer. Landet har en någorlunda stabil industriell bas och relativt stor jordbruksproduktion. Vidare har de flesta regionala stormakter och grannländer intressen av ett stabilt Pakistan och skulle sannolikt inte förhålla sig passiva om Pakistan *de facto* stod på randen till ett sammanbrott.

ETT STARKT SAMHÄLLE

Pakistan-kännaren Anatol Lieven reflekterar med utgångspunkt i antropologin om orsakerna till statens svaghet och militärens styrka, vilken också belyser frågan om Pakistans stabilitet. Lieven utgår från tesen att den pakistanska staten är svag medan samhället är starkt. Medan statsapparaten inte förmår förse majoriteten av medborgarna med säkerhet och grundläggande sociala tjänster – ca 1 procent av befolkningen betalar skatt – finns trådar på mikronivå, s.k. *kinship*-nätverk, som väver samman samhället och bidrar till en alternativ form av social trygghet och stabilitet. Den lokala gruppidentiteten byggd på *kinship* ("släktskap, blodsband") är, menar Lieven, grundstenen i det pakistanska samhället och för majoriteten av befolkningen överordnad andra identiteter baserade på religion, etnicitet eller pakistansk nationalitet.⁶⁵

I avsaknad av en rättvis och närvarande stat som erbjuder medborgarna säkerhet och välfärd är det med hjälp av den traditionella grupptillhörigheten i familj och släkt som individers intressen tillgodoses och rättigheter försvaras. Grupper på lokalnivå organiserar sig och tar ansvar för sina medlemmar. Samhället har därigenom en större förmåga att uthärda katastrofer etc.

⁶⁵ Lieven, 12.

Kinship-nätverk, ett fenomen som är vida spritt i hela Sydasien, skapar således en grundläggande social stabilitet på mikronivå, medan de på makronivå försvagar statens kapacitet.⁶⁶ Trots att staten inte har tillräcklig förmåga vid naturkatastrofer kan de negativa implikationerna mildras av det pakistanska samhällets motståndskraft.

EN STARK MILITÄRMAKT

Medan den pakistanska statens institutioner generellt är svaga och genomsyrade av det traditionella samhällets gruppintressen finns det en gren som på flera sätt skiljer ut sig från de övriga – militären. Till skillnad från den politiska sfären där makten, på lokal liksom nationell nivå, framför allt ligger i händerna på ”stamhövdingar” för familjedynastier är militären delvis meritokratisk; kompetens och skicklighet betyder mer än släkttillhörighet för klättringen på karriärstegen. Under alla civila regeringar de senaste årtiondena har makten innehafts av representanter antingen för de mäktiga Bhutto- eller Sharif-familjerna, medan militärregimerna ofta letts av generaler från betydligt enklare förhållanden.⁶⁷

Vidare är det sammanhållande kittet för den pakistanska militären inte enbart blodsband utan framför allt ideologi: den pakistanska nationalismen. Den gruppideologi som alla pakistanska soldater socialiseras in i och anses hålla som ett absolut imperativ – försvaret av nationens enhet mot inre hot (etnisk separatism) och yttre fiender (läs: Indien) – är ett viktigt bindemedel för arméns sammanhållning.⁶⁸ Blodsband har emellertid också betydelse för militären. Majoriteten av soldater och officerare i armén kommer från punjabiska och pashtunska *kinship*-nätverk i Potwar, ett område på gränsen mellan Punjab och Khyber Pakhtunkwa.⁶⁹

Det faktum att armén var den enda verkligt starka institution Storbritannien lämnade efter sig till Pakistan har tillsammans med den gemensamma *kinship*-basen, den nationalistiska ideologin, ekonomiska intressen och kriget mot Indien, bidragit till att göra militären till den i särklass mäktigaste kraften i Pakistan. Sedan 1958 då den första militärkuppen ägde rum har militären – med korta avbrott då civila ledare lyckats minska generalernas inflytande – haft kontroll över centrala delar av den pakistanska staten, i synnerhet utrikes- och försvarspolitik. En stor andel av BNP och biståndspengar har gått till militären. Voltaires ord om att Preussen inte är en stat med en armé utan en armé med en stat används därför ofta och med rätta i överförd betydelse om dagens Pakistan.

⁶⁶ Ibid., s. 13ff.

⁶⁷ Ibid., 2011. Military Exceptionalism in Pakistan, *Survival*, 53:4.

⁶⁸ Ibid., Pakistan – A Hard Country, s. 161ff.

⁶⁹ Ibid., 2011. Military Exceptionalism in Pakistan, *Survival*, 53:4, s. 60-61.

Militärens styrka och försvar av Pakistans enhet gör det mycket svårt för separatiströrelser att nå framgång. Att baluchiska eller sindhiska grupper med militära medel skulle kunna frigöra sig från Pakistan är osannolikt, om inte armén splittras eller försvagas avsevärt, vilket i nuläget inte är troligt. På kort sikt har hotet mot arméns sammanhållning och Pakistans nationella enhet främst att göra med hur kriget i Afghanistan och de pashtunska delarna av Pakistan utvecklas (se kapitel 6).

POLITISKA, EKONOMISKA OCH MILITÄRA STRUKTURER

Den pakistanska ekonomin, politiken liksom militären domineras av grupper som är den pakistanska staten trogna. Majoriteten av pakistanier, liksom de stora politiska partierna och de framträdande ekonomiska eliterna stödjer alla ett enat Pakistan.

Pakistans centrum – politiskt, militärt och demografiskt – är Punjab. Majoriteten av landets befolkning är också, efter Bangladeshs frigörelse, punjabier, vilka även dominerar det militära etablissemang (som också består av en betydande andel pashtuner). Av demografiska skäl är även Punjab den viktigaste provinsen för de politiska partierna, något som PPP, regeringspartiet med bas i Sindh, måste förhålla sig till. Hos den punjabiska majoritetsbefolkningen är den pakistanska nationalismen stark (med undantag för den saraiki-talande befolkningen i söder).⁷⁰

Detsamma gäller bland den ekonomiskt och politiskt starka muhajiriska befolkningen i Sindhs storstäder Karachi och Hyderabad. Tillsammans utgör muhajirer och punjabier mer än 60 % av Pakistans befolkning.⁷¹ Bärkraften och styrkan för separatistiska rörelser bland pashtuner, baluchier och sindhier motverkas därmed av att Pakistans ekonomi är centrerad till Punjab och Karachi, liksom att alla större partier (PML-N, PPP, MQM och PTI) försvarar den nuvarande pakistanska statsbildningen.

EN NÅGORLUNDA STABIL EKONOMISK BAS

Trots Pakistans ekonomiska problem – hög inflation och relativt stor statsskuld, budgetunderskott och låg tillväxt, IMF-skulder och flera finanskriser bakom sig – finns en annan sida av myntet. I jämförelse med andra utvecklingsländer ter sig inte Pakistans ekonomiska tillstånd fullt så kritiskt som det ofta beskrivs i väst.

Pakistan är inte, enligt Världsbanken, ett fattigt land om man ser till BNP per capita. Pakistans är ett lägre medelinkomstland där både total BNP (177 miljarder dollar) och BNP per capita (2,800 PPP-

⁷⁰ Ibid., Pakistan – A Hard Country, 259ff.

⁷¹ Stephen Philip Cohen. *The Idea of Pakistan*. 202, 204.

dollar) är betydligt högre än de flesta afrikanska länder, grannländer som Nepal och Bangladesh, liksom många indiska delstater som t.ex. Uttar Pradesh och Bihar. Att likna Pakistans ekonomi med grannlandet Afghanistans dito vore ett stort misstag.⁷²

Pakistans ekonomiska tillväxt har, trots flera bakslag, varit förhållandevis god de senaste decennierna, inklusive under stora delar av 2000-talet. Fram tills finanskrisen 2008 låg tillväxtsiffran för årtiondet på i snitt 5,2 %. Den ekonomiska tillväxten har gynnats av omfattande bistånd och privata transfereringar från pakistanier utomlands. Pakistans ekonomi har emellertid också en stark industriell bas, omfattande export av textilier och en stor jordbruksproduktion. Pakistan hade, trots betydande import av energi och varor, inget underskott i bytesbalansen för 2010.⁷³ Reformen för att höja skatteuppbörden, bland annat genom att höja momsen, är på väg att genomdrivas.⁷⁴

Översvämningarna 2010 fick tillväxten att skrivas ned med 2 %. Det var å andra sidan en av de värsta översvämningarna i Pakistans historia. Jordbävningen 2005 påverkade emellertid knappt tillväxten, som för 2006 låg på 6,2 %.⁷⁵ Pakistans finansministerium bedömer att översvämningarna 2011 minskat tillväxten med enbart 0,5 %.⁷⁶ IMF uppskattar att tillväxten för 2012 ligger på 3,8 %.⁷⁷ Så även om Pakistan uppenbarligen befinner sig i ett problematiskt ekonomiskt läge och den finansiella situationen är labil bör man inte överdriva dess effekter på kort sikt. På kort eller medellång sikt faller Pakistan sannolikt inte samman på grund av översvämningar. Men får klimatförändringarna effekten att översvämningar av 2010 års nivå återkommer regelbundet får det emellertid självfallet mycket negativa effekter på ekonomin och indirekt stabiliteten i landet.

GRANNLÄNDER OCH STORMAKTERS INTRESSEN AV STABILITET

Stormakter och grannländer har också intresse av stabilitet i Pakistan. USA har intresse av ett stabilt Afghanistan, att Pakistan inte blir ett centrum för terroristorganisationer med global räckvidd, samt att kärnvapen inte hamnar i händerna på militanta extremister som TTP eller al-Qaida.

⁷² The World Bank, Data – GDP growth; GNI per capita (PPP \$).

⁷³ The World Bank. Pakistan Economic Update, June 2011.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ The World Bank, Data – Pakistan: GDP growth.

⁷⁶ Floods 'cut GDP growth rate by 0.5 per cent', 20th October, 2011. www.dawn.com/2011/10/20/floods-cut-gdp-growth-rate-by-05-per-cent.html

⁷⁷ International Monetary Fund. "World Economic Outlook: Slowing Growth, Rising Risks," September 2011.

Kina försöker motverka att Pakistan blir ett tillhåll för medlemmar av East Turkestan Islamic Movement (ETIM) som sägs kräva självständighet för uigurerna och en islamisk stat i Xinjiang-provinsen. Vidare har Kina ekonomiska och strategiska intressen i Pakistan, som skulle hotas om state föll samman.

Även Iran har intresse av ett stabilt Pakistan. Teheran vill inte att den iransk-baluchiska militanta gruppen Jundullah agerar från Pakistan och att upproret i pakistanska Baluchistan sprids över gränsen till Iran. Även Indien, Afghanistan, Ryssland och de Centralasiatiska republikerna har intressen av att minska hotet från terrorgrupper verksamma i Pakistan.

Om den ekonomiska situationen i Pakistan förvärras och Islamabad på allvar utmanas av militanta grupper har således regionala stormakter och grannländer goda incitament att komma Pakistan till undsättning och bidra med t.ex. ekonomiskt och militärt bistånd.

SAMMANFATTNING

Den dystra bilden av Pakistan som en stat nära sammanbrottets brant bör kompletteras och justeras. De centrifugala krafter som verkar för Pakistan regionalisering och sammanbrott motarbetas av en rad centripetala krafter: landets starka samhälle och nationalistiska militärmakt, punjabier och muhajirers dominans, den någorlunda stabila ekonomiska basen och regionala makters gemensamma intressen av ett stabilt Pakistan.

6. Slutsatser: en stat på väg mot kollaps?

På lång sikt kan återkommande och allvarliga naturkatastrofer som den 2010 leda till Pakistans sammanbrott. Översvämningarna 2010 och 2011 har bidragit till att säkerheten i Karachi förvärrats och att ekonomin fått sig en rejäl törn. Det finns dock samtidigt en rad krafter som motverkar ökad regionalisering och ett eventuellt sammanbrott. På kort och medellång sikt är det inte klimatförändringar och översvämningar, utan andra faktorer, framför allt utvecklingen i Afghanistan och pakistanska "Pashtunistan", som sannolikt har störst betydelse för Pakistans stabilitet.

Till följd av migration från det pashtunska norr har den demografiska balansen i Karachi förändrats och bland annat fått till följd att spänningarna mellan framför allt muhajiriska MQM och pashtunska ANP eskalerat. Politiskt och etniskt våld mellan militanta grupper länkade till de olika partierna har blivit vardagsmat. Trots att våldet i Karachi ökat kommer sannolikt inte ett osäkrare Karachi vara avgörande för den nuvarande pakistanska statens fortbestånd.

Översvämningarna har också lett till minskat stöd för de etablerade politiska partierna. Imran Khan har med hjälp av en retorik som spelar på antipatierna mot USA och de korrupta eliterna i landet lyckats få stöd från en stor del av den unga urbana befolkningen. Med Imran Khan vid makten skulle relationerna till USA, Indien och Afghanistan kunna förvärras medan det inrikespolitiska säkerhetsläget, bl.a. med hjälp av fredsavtal med TTP, möjligen förbättras. Översvämningarna har dock varit blott en faktor som gjort det möjligt för Khan att snabbt öka sin popularitet. Fortsätter landet hemsökas av allvarliga översvämningar blir sannolikt politiken i Pakistan än mer oförutsägbar.

Översvämningarna har också haft negativa effekter för Pakistans ekonomi. Tillväxten för 2011 fick skrivas ned med ca 2 %. Det har i sin tur resulterat i att behövliga investeringar i utbildning, hälsa och infrastruktur uteblivit. Om naturkatastrofen 2010 visar sig vara ett undantag från regeln och översvämningarna framöver sker i mindre skala är det emellertid inte alls säkert att det ekonomiska bortfallet kommer ha en direkt avgörande verkan på landets stabilitet. Om däremot klimatförändringarna accelererar frekvensen och intensiteten av översvämningar i Pakistan kan de på längre sikt få betydande konsekvenser för den pakistanska statens sammanhållning. Förmågan att slå ner uppror minskar samtidigt som den sociala och ekonomiska underutvecklingen ökar. Det kan

få nationalistiska och islamistiska rörelser med pashtunska eller baluchiska förtecken att växa i popularitet och styrka. På längre sikt skulle det kunna leda till regionalisering och i slutändan statens kollaps.

Ekonomi i Pakistan bygger emellertid på en relativt stark bas i form av jordbruks- och industriproduktion, inklusive betydande export av textilier. Tillväxten har historiskt, inklusive under 2000-talet (fram till 2008), varit relativt god i jämförelse med andra utvecklingsländer. Pakistan ska därför, trots sina allvarliga ekonomiska problem, inte jämföras med fattiga länder i Afrika eller med grannlandet Afghanistan.

Staten Pakistan är svag, men både samhället och militären är starka. Samhället har genom strukturer på mikronivå en stor motståndskraft att uthärda översvämningar och ekonomiskt bortfall. Militären är Pakistans i särklass starkaste institution och samtidigt hängivet landets territoriella integritet. Den demografiska, ekonomiska, politiska och militära dominansen av grupper som generellt står upp för Pakistans enhet, synnerhet punjabier och muhajirer, gör det ännu svårare för separatiströrelser att slå rot och nå framgång.

Regionala makter som USA, Kina och Iran har gemensamma intressen av ett stabilt Pakistan. Hotet från terroristgrupper är en gemensam nämnare bland alla större stater i Central- och Sydasien. Dessa kommer sannolikt inte sitta still i båten och avvakta utan försöka bidra till stabilitet om utvecklingen i Pakistan ter sig för mörk.

Den dystra bilden av Pakistan som enbart ett problemfyllt land som står på randen till ett sammanbrott bör alltså balanseras av en något ljusare bild. I decennier har det hävdats att Pakistan inom kort kommer disintegrera. Det har tills dags dato inte skett. Översvämningarna 2010 och 2011 har vidare haft betydligt mindre verkan på Pakistans stabilitet än vad analytiker inledningsvis trodde.

Det betyder inte att man ska underskatta de reella hot Pakistan står inför. Klimatförändringar och översvämningar kan på lång sikt leda till förödande konsekvenser. På kort sikt är dock inte det största hotet mot landets sammanhållning naturkatastrofer, utan snarare utvecklingen i Afghanistan och pakistanska "Pashtunistan" efter det att ISAF-styrkorna lämnat grannlandet i slutet av 2014. Ett Afghanistan utan freduppgörelse och utan internationell militär närvaro riskerar återgå till ett inbördeskrig där olika regionala makter stödjer olika afghanska aktörer. Om Pakistan i ett sådant läge väljer att öppet ge sitt fulla stöd till de afghanska talibanerna riskerar Islamabad att komma i direkt konflikt med USA, Kabul-regimen liksom Indien, med stora potentiella implikationer för

Pakistans stabilitet. Om å andra sidan Pakistan skulle välja att bryta med och slå ner på de afghanska talibanerna i landet skulle det kunna ha betydande effekter på säkerheten i landet. Kriget i Afghanistan och de pashtunska områdena i Pakistan – inte naturkatastrofer – är sannolikt de faktorer som på kort tid kan destabilisera Pakistan.

Källförteckning

Atarodi, Alexander, 2011. *Insurgency in Balochistan: And why it is of strategic importance*. Totalförsvarets forskningsinstitut.

Bajracharya, Samjwal Ratna, et al. "Impacts of climate change on Himalayan glaciers and glacial lakes." *The International Centre for Integrated Mountain Development*, 2007.

Cohen, Stephen Philip. *The Idea of Pakistan*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2004.

Daanish Mustafa and David Wrathall. "The Indus Basin Floods of 2010: The Cost of Agricultural Development." *On the Water Front*.

Dawn, "Imran Khan says he's not anti-West", 2011.

Dawn, "Floods 'cut GDP growth rate by 0.5 per cent'", 20th October, 2011.

Foreign Policy, The Failed States Index, 2011; www.foreignpolicy.com/failedstates.

Guardian, "Imran Khan draws more than 100,000 to rally in Karachi," 25 December 2011.

Guha, Ramachandra. *India After Gandhi: The History of the World's Largest Democracy*. New York: Ecco Press, 2009.

Fair, C. Christine & Seth Jones. "Pakistan's War Within," *Survival*, 2010, 51:6, 161-188.

Faulkner Rogers, Joel. "Public Opinion in Pakistan and the newfound popularity of Pakistan Tehreek-e-Insaf (PTI)". *YouGov-Cambridge Report*, 23 december 2011.

Foreign Policy, "Daily brief: 100,000 protest Pakistani government in Lahore," 31 Okt 2001.

Kronstadt, K. Alan, et al. "Flooding in Pakistan: Overview and issues for Congress". *Congressional Research Service*, 18 November 2010.

Khan, Imran. *Pakistan: A Personal History*, 2011.

Lieven, Anatol, 2011. *Pakistan – A Hard Country*. New York: PublicAffairs, 2011.

Lieven, Anatol, 2011. Military Exceptionalism in Pakistan, *Survival*, 53:4, 53-68

Looney, Robert. "Economic impacts of the flood in Pakistan," *Contemporary South Asia*, March 2012.

McKay, John P. et al. *A History of World Societies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.

Ministry of Foreign Affairs, Islamic Republic of Afghanistan, "Agreement on Strategic Partnership between the Republic of India and the Islamic Republic of Afghanistan," 5 Oktober, 2011.

Norell, Magnus, ed., *Militancy in the Pakistani Federally Administered Tribal Areas and Afghanistan*. Totalförsvarets forskningsinstitut, 2009.

Pakistan Institute for Peace Studies; san-pips.com.

Pakistan Today. "Ethnic, political violence claimed 800 lives in Karachi this year: HRC," 6 augusti 2011.

Pew Research Center, www.pewglobal.org

Rashid Ahmed. *Pakistan on the Brink: The Future of Pakistan, Afghanistan and the West*. London: Allen Lane, 2012.

Stockholm International Peace Research Institute. "The SIPRI Military Expenditure Database: Pakistan."

Tauqeer Sheikh, Ali. "Nontraditional Security Threats in Pakistan," The National Bureau of Asian Research, 2011.

The Bureau of Investigative Journalism. "Covert Drone War – the Data"; www.thebureauinvestigates.com/category/projects/drone-data

The Economist. "Always with us: Natural catastrophes have shown up the depth of poverty in Pakistan," 11 februari 2012.

The Economist, "Pakistan and the rise of Imran Khan - Second coming," 12 november 2012.

The Economist, "The Middle Classes Rises Up: Marx's revolutionary bourgeoisie finds its voice again," 3 september 2011.

The International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD) Kathmandu. "Disaster Preparedness for Natural Hazards: Current Status in Pakistan", June 2007.

The International Disaster Database (EM-DAT), www.emdat.be.

The International Monetary Fund. "World Economic Outlook: Slowing Growth, Rising Risks," September 2011.

The Nation, "Shah Mehmood Qureshi joins PTI," 27 november 2011.

The World Bank Data; data.worldbank.org.

The World Bank. Pakistan Economic Update, June 2011.

The World Health Organization. "Flooding and Communicable

Diseases Fact sheet: Risk assessment and Preventive measures.”

Transparency International, www.transparency.org.

UNHCR, “2012 UNHCR country operations profile – Pakistan”.

Wang, Shih-Yu, et al. ”Pakistan’s two-stage monsoon and links with the recent climate change.” *Journal of geophysical research*, vol. 116, 2011.

Webster, P. J. “Were the 2010 Pakistan floods predictable?”, *Geophysical Research Letters*, Vol. 38.

Wilkens, Ann. *Suicide Bombers and Society: A Study of Suicide Bombers in Afghanistan and Pakistan*. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2011.

Wilkens, Ann. *Talibanrörelsens uppkomst och drivkrafter: En bakgrund inför Bonn II-konferensen om Afghanistan i december 2011*. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2011.

Working Group II Contribution to the Intergovernmental Panel on Climate Change Fourth Assessment Report. *Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability*, 2007.

World Meteorological Organization, “Hindsight on Foresight”, 2011.

Zetterlund Kristina, ed. *Pakistan - Consequences of Deteriorating Security in Afghanistan*. Totalförsvarets forskningsinstitut, 2009.